

DE EXCURSIES IN 2008

Onder redactie van Anneke van der Putte

Graafseweg 9, 6512 BM Nijmegen

Met medewerking van de excursieleiders

van der Putte, A. (ed.). 2009. The NMV excursions in 2008. *Coolia* 52(4): 198–216.

Impressions are given of the excursions organized by the Dutch Mycological Society in 2008. The stories, by the excursion leaders, provide the salient details of the excursion, and the most interesting finds are mentioned.

In 2008 werden door de NMV 28 landelijke excursies georganiseerd. Vijf daarvan zijn niet doorgegaan. Droog weer heeft zijn stempel gedrukt op een groot deel van het jaar, want naast de vijf excursies die vanwege de droogte zijn afgelast, wordt bij tien van de excursies die wél zijn doorgegaan, expliciet melding gemaakt van het feit dat het erg droog, nogal droog, een beetje droog, dan wel zeer droog is geweest in de voorafgaande periode.

Het gemiddeld aantal deelnemers aan de excursies is nogal gedaald vergeleken met dat uit 2007, namelijk van 17 naar 14. Uitschieter was de excursie van 13 september 2008 in Bergen, waar 23 mensen kwamen opdagen. Nog eens vijf excursiegangers zijn die dag op weg gegaan, maar bereikten vanwege een ongeval op het baanvak voor Alkmaar niet op tijd het Alkmaarse station, vertrekpunt voor de excursie. In de tabel zijn deze vijf mensen wel meeggeteld – in dit geval wint de intentie het van de daadwerkelijke deelname – en komt het totaal op 28. Gedeelde tweede en derde plaats worden ingenomen door de excursie naar Landgoed Gunterstein op 23 augustus en die in Dorst op 8 november, beide met 25 deelnemers.

Of de activiteiten rond het 100-jarig bestaan van de NMV in oktober 2008 nog van invloed zijn geweest op de aantallen deelnemers aan de excursies in die maand, is moeilijk te zeggen. Feit is dat heel wat NMV-leden zelf op 4 oktober excursies hebben geleid voor het grote publiek (zie *Coolia* 52(2) pp. 65-66), en daarna ook nog eens actief bezig zijn geweest met het verzamelen van paddenstoelen voor de tentoonstelling op het jubileumweekend van 18/19 oktober. Waarmee maar gezegd wil zijn dat het in ieder geval niet aan energie en enthousiasme heeft ontbroken.

Ook bij de vondsten speelt de droogte een rol. Dat is te zien aan de aantallen taxa, maar het wordt ook in de diverse excursieverslagen gemeld. Het gemiddeld aantal taxa voor 2008 bedraagt 96 (ter vergelijking: in 2007 waren dat er 106, in 2006: 101, in 2004: 105). Topper in 2008 is de excursie bij Landgoed Gunterstein op 23 augustus, met 180 soorten!

Een bijzondere vermelding verdient de roestenexcursie, die op 28 juni plaatsvond in Amerongen. De eerste in zijn soort, en als het aan excursieleider Aad Termorshuizen ligt, zeker niet de laatste! Het maakt het tellen van soorten-aantallen er echter niet gemakkelijker op, want doen de roesten nu wel of doen ze niet mee? We hebben er voor gekozen de roesten mee te tellen voor het gemiddeld aantal taxa.

Afgezien van de fietsexcursie bij Winterswijk op 26 oktober is het excursiejaar 2008 niet heel spectaculair geweest. Wat niet wil zeggen dat er op de diverse tochten geen interessante vondsten zijn gedaan. Om er een paar te noemen: *Ascobolus denudatus* op een drooggevallen

Datum	Terrein	Leiding	Deel-nemers	Taxa
19 april	Amelisweerd	Peter-Jan Keizer	10	73
26 april	Ellerstrand en Revestrand	Gerrit & Yvonne van Duuren	10	40
3 mei	Zure venen en Anserdennen bij Ansen	Bernhard de Vries	5	28+33
10 mei	Landgoed Het Enzerinck	Hermien Wassink	11	53
17 mei	De Molt/de Kruisberg bij Eperheide	afgelast		
24 mei	Willinks Weust e.o.	Nico Dam	13	90
31 mei	De Nieuwe Tiend	afgelast		
7 juni	Voormalige spoorlijn Boxmeer	Stip Helleman	11	56
21 juni	Nieuwkoopse plassen	Hanneke den Held	11	20
28 juni	Amerongen/Landgoed Zuylenstein	Aad Termorshuizen	16	44
19 juli	Waterleidingbos bij Kraggenburg	afgelast		
26 juli	De Meren bij Dreumel	Emiel Brouwer	8	103
2 aug.	Landgoed Beverweerd	Peter-Jan Keizer	17	70+38
9 aug.	Windesheim	Atte van den Berg	14	92
16 aug.	Loetbos Krimpenerwaard	afgelast		
23 aug.	Landgoed Gunterstein	Gert Immerzeel	25	180
6 sept.	Groeneveld	Aldert Gutter	24	101
13 sept.	Duinbossen Bergen en Schoorl	Friedjof van de Bergh	28	130
20 sept.	Landgoed Voorlinde	Lenie Bakker-Walter	12	92
27 sept.	Appelbergen	Inge Somhorst	7	83
11 okt.	Het Zwarte Water bij Venlo	Peter Eenshuistra	7	134
25 okt.	Zandgat Maarn en zwerfsteneneiland	Emma van den Dool	17	97
25 okt.	Kennemerduinen	Niko Buiten	18	60
26 okt.	Fietsexcursie Winterswijk	Nico Dam	9	70
1 nov.	Schepping	Eef Arnolds	7	96 +114
8 nov.	Boswachterij Dorst	Jac Gelderblom	25	135
15 nov.	Revebos/Abbert en Roggebotzand	Gerrit & Yvonne van Duuren	16	73+97
22 nov.	Vegelinbossen	afgelast		
		Gemiddeld aantal	14	96

bosbodem bij Willinks Weust, Bleke grondbekerzwam (*Geopora foliacea*) in Breukelen, ooit in 1973 bij Eindhoven gevonden, en daarna nog slechts eenmaal op het Floriadeterrein in de Haarlemmermeer aangetroffen. De Purperbruine aardtong (*Geoglossum atropurpureum*) bij Bergen, en bij Wijster de Gezoneerde kaaszwam (*Tyromyces wakefieldiae*), een vermoedelijk oprukkende soort in Nederland, die met talloze bruin gezoneerde hoedjes een volledige stam bedekte. In Dorst werden twee ‘eerste vondsten’ voor die plaats gedaan: Purperknolcollybia (*Collybia tuberosa*) en Lila gordijnzwam (*Cortinarius alboviolaceus*). Nieuw voor het Zwarte water bij Venlo was de Witte ridderzwam (*Tricholoma album*). En Flevoland ten slotte deed het eveneens heel goed met o.a. Ruige ridderzwam (*Tricholoma vaccinum*) en met Grote voorjaarsbekerzwam (*Discina ancilis*).

Maar leest u zelf: hieronder doen de excursieleiders 2008 hun verslag.

19 april: Amelisweerd (Peter-Jan Keizer)

Het was van tevoren gelukkig niet al te droog geweest, zodat de excursie kon doorgaan. Tien deelnemers kwamen naar Amelisweerd. De bossen van de landgoederen Oud Amelisweerd en Nieuw Amelisweerd zijn bij mycologen bekend vanwege de zogenaamde kleibosflora, d.w.z. de paddenstoelen die gebonden zijn aan kalkhoudende rivierklei. Er zijn de laatste jaren veel oude beukenbomen omgewaaid, zodat er een grote hoeveelheid dood hout ligt,

Figuur 1. Voorjaarspronkrider (*Calocybe gambosa*). (Foto: Anneke van der Putte)

welke niet geruimd wordt. Gedurende deze dag zijn 73 soorten (incl. vijf soorten myxomyceten) gezien, waarvan het merendeel houtbewoner is. Van de grondbewonende soorten zijn Gewone morielje (*Morchella esculenta*), Kapjesmorielje (*M. semilibera*), Bokaalkluifzwam (*Helvella acetabulum*), Anemonebekerzwam (*Dumontinia tuberosa*) en Voorjaarspronkridder (*Calocybe gambosa*) het vermelden waard. Dit zijn allemaal typische voorjaarspaddenstoelen. De vele houtbewoners zijn voornamelijk soorten die overwegend in het najaar fructificeren, maar soms in het voorjaar doorgaan, of waarvan de vruchtlichamen praktisch het gehele jaar zichtbaar blijven. We vonden een aantal bijzondere soorten, die aan dikke stammen en stronken van Beuk gebonden zijn: Verkleurende poria (*Ceriporiopsis gilvescens*), Gelatineuze poria (*Ceriporiopsis pannocincta*), Waslakzwam (*Ganoderma pfeifferi*), en nog een oud vruchtlichaam van de Eikenweerschijnzwam (*Inonotus dryadeus*) aan de voet van een oude Eik.

26 april: Ellerstrand e.o., Oostrand Dronten (Gerrit & Yvonne van Duuren)

Aan deze voorjaarsexcursie ging een periode van droogte en warmte vooraf. Maar omdat we wisten dat her en der fraaie voorjaarssoorten stonden, hielden we een aangepaste excursie met relatief korte bezoeken aan zes verschillende gebieden aan de oostrand van Flevoland in de gemeente Dronten. De nadruk lag op Ellerstrand en omgeving langs het Veluwemeer.

Bij een buitendijkse strook van Waterschap Zuiderzeeland van nog geen 100 m vonden we de Voorjaarspronkridder (*Calocybe gambosa*), Bokaalkluifzwam (*Helvella acetabulum*), Nonnekapkluiwzwam (*Helvella spadicea*), Kapjesmorielje (*Morchella semilibera*) en Vingerhoedje (*Verpa conica*).

Op het strand bij Ellerslenk, waar Landschapsbeheer Flevoland een groot gedeelte van de rijke top laag met 'vet gras' verwijderde, stonden behalve de hierboven al genoemde soorten ook nog eens o.a. Grote schotelkluiwzwam (*Helvella queletii*), Vroege franjehoed (*Psathyrella spadiceogrisea*) en Wijnrode bosbekerzwam (*Peziza ampelina*).

Op het Ellerstrand-zuid stond massaal de Nonnekapkluiwzwam en in het Spijkbos vonden we bij een aangelegd poeltje het Levermostrechttertje (*Omphalina marchantiae*) op Paraplutjesmos.

Ook op het voorland bij de invalidenvissteiger aan het Drontermeer heeft Landschapsbeheer Flevoland de rijke top laag met 'vet gras' verwijderd. Ook daar zagen we Bokaalkluifzwam en Vingerhoedje.

In de Reve Abbert, waar deze excursiedag eindigde, is op de hoek Stobbenweg / Drontermeerdijk een Fijnsparperceel omgehaald en zijn poelen voor o.a. vogels en insecten aangelegd. Hier vonden we dan ook heel andere voorjaarssoorten, waaronder, op Fijnsparstobben, de Grote voorjaarsbekerzwam (*Discina ancilis*). Deze is de laatste jaren in Nederland uitsluitend nog uit Flevoland bekend. Verder stond er Blauwgroen trechtertertje (*Omphalina chlorocyanea*) bij mos en Pitrus (nieuw voor Flevoland) en Geeltepelsatijnzwam (*Entoloma cuneatum*) op naaldhoutstrooisel.

Op deze excursiedag bleek dat de diverse terreiningrepen vooral Kluiwzwammen (*Helvella*'s) en Trechtertertjes (*Omphalina*'s) hebben bevoordeeld. En het verschil tussen Kapjesmorielje en Vingerhoedje is er bij iedereen voor altijd ingehamerd.

3 mei: Zure venen en Anserdennen bij Ansen (Bernhard de Vries)

Een voorjaarsexcursie in Drenthe organiseren is riskant. Bij droog weer is daar namelijk alles

extréem droog! Maar de vijf deelnemers aan deze excursie hadden geluk: er waren zelfs enkele Agaricales. In de veenmossen van de Zure Veenen was Vlokkig veenmosklokje (*Galerina paludosa*) present. De meeste soorten vonden we in het aangrenzende Wilgen-Elzenbos, waaronder mooie grote plakken Tabakborstelzwam (*Hymenochaete tabacina*), maar ook nu al de Streepsteelmycena (*Mycena polygramma*). Henk Gremmer vond Elzestromakelkje (*Rutstroemia conformata*) op Elzenblad.

's Middags in de Anserdennen was het meeste te vinden langs het halfverharde pad naar het theehuis. Per geluk bleken er twee soorten Kegelzwammen verzameld te zijn: Gewone dennekegelzwam (*Strobilurus stephanocystis*) en Bittere dennekegelzwam (*S. tenacellus*). Twee soorten Kluifzwammen direct op het zand aan de rand van het pad lieten ons weer zien dat dynamiek ook z'n voordelen heeft. Dini Koopmans leerde ons *Acrospermum compressum* te herkennen, groeiend op Brandnetelstengels. 't Was al met al een leerzame en gezellige excursie.

10 mei: Landgoed Het Enzerinck (Hermien Wassink)

Wat doe je als het helemaal geen weer voor paddenstoelen is en van tevoren vaststaat dat er niet veel te vinden zal zijn? Jawel, bij genoeg animo toch door laten gaan.

In het oude parkbos waren Hoekmazig kalknetje (*Badhamia capsulifera*), Stekelige korstkegelzwam (*Eutypa spinosa*) en Boordloze dennenzwam (*Skeletocutis kuehneri*) mooie vondsten. Daarna bezochten we nog twee vochtige terreinen, wat de Rode-Lijstsoorten Blauwgroen trechtertje (*Omphalina chlorocyanea*) en Breedplaatsatijnzwam (*Entoloma ventricosum*) opleverde. Verse plaatjeszwammen waren op één hand te tellen, maar in totaal werden 53 soorten genoteerd. Ter compensatie zagen we bloeiend Vetblad (*Pinguicula vulgaris*) en Melkviooltje (*Viola persicifolia* var. *lactaeaeoides*), beide zeer zeldzaam. Aan

Figuur 2. Blauwgroen trechtertje (*Omphalina chlorocyanea*). (Foto: Martin Gotink)

Figuur 3. Vetblad (*Pinguicula vulgaris*). (Foto: Martin Gotink)

enthousiasme ontbrak het de elf deelnemers niet. Dini Koopmans trok zelfs met gevaar voor eigen leven een grote tak uit de gracht om beter te kunnen zien wat daarop groeide. Maar wat uit de verte iets bijzonders leek, bleek toch een algemene soort te zijn, dus die moeite werd niet beloond.

24 mei: Willinks Weust o.a. (Nico Dam)

De afgelopen jaren hebben we een paar keer een voorjaarsexcursie naar het befaamde Willinks Weust bij Winterswijk gehouden, maar het was nog niet gelukt om daarvoor ook het goede weer te treffen. Ook dit keer was het eigenlijk al weer te lang droog geweest. 13 excursiegangers moesten zich dan ook, bij een temperatuur van ergens in de 20 graden, voornamelijk met klein grut tevreden stellen. Maar dan zie je tenminste nog eens wat anders dan anders, zoals *Triphragmium filipendulae* (een Roest op Moerasspirea) en *Diderma spumarioides* (een Myxomycete; zie foto), en ook werd Hazelaarschijfzwam (*Encoelia furfuracea*) op een aantal Hazelaars gevonden.

Figuur 4. *Diderma spumarioides*. (Foto: Marian Jagers)

Figuur 5. Bosbeekjuffers bij Bekendelle. (Foto: Anneke van der Putte)

Een aansluitend bezoek aan Bekendelle bracht de toaallijst naar 90 soorten en leverde ook nog wat spektakel op, zoals een zwerm kleine schijfjes op met algen bedekte pas drooggevallen bosbodem (*Ascobolus denudatus*), en prachtig iriserend blauwe Bosbeekjuffers langs de beek.

7 juni: Voormalige spoorlijn Boxmeer (Stip Helleman)

Het terrein levert in andere jaren eigenlijk altijd meer dan 100 soorten op, maar

dit keer merkten we duidelijk het effect van de droogte. De elf deelnemers waren echter heel niet ontevreden, vooral vanwege de aard van de vondsten. Op een stuk drooggevallen moerasbodem vonden we op verschillende plekken meerdere aantallen van Bruin ballonbekertje (*Sphaerosporella brunnea*). Andere hoogtepunten waren: Franjekorsttrechttertje (*Cotylidia undulata*), Oranjerood trechttertje (*Omphalina postii*) en Levermostrechttertje (*Omphalina marchantiae*). Een afwisselende excursie met in totaal 56 soorten.

21 juni: Nieuwkoopse plassen (Hanneke den Held)

Elf deelnemers kwamen opdagen voor deze excursie die gehouden werd in veenmosrietlanden, veenheiden, dotterbloemhooilanden en matig vochtig, matig voedselrijk secundair

moerasbos en -struweel. Door de droogte was er, ook al is het een moerasgebied, relatief weinig te vinden. In de veenmosrietlanden en de veenheiden kwamen o.a. *Hygrocybe helobia* en *Galerina mairei* voor. De laatste stond vroeger bekend als *G. tibiicystis*, maar dit is volgens de literatuur een Noord-Amerikaanse soort. In Europa komen *Galerina mairei* en *G. hybrida* voor. Het Nieuwkoopse materiaal lijkt het meest te beantwoorden aan de beschrijving van *Galerina mairei*, maar er blijft toch enige twijfel bestaan.

Figuur 6. *Symphytocarpus trechisporus*. (Foto: Marian Jagers)

Figuur 7. Nieuwkoopse plassen. (Foto: Marc Schmitz)

Meer bijzondere vondsten zijn *Galerina stordalii* tussen Sphagnum in een veenheide, en de slijmzwam *Symphytocarpus trechisporus* op Sphagnum in een veenmosrietland. Alles bijeen was het een heel geslaagde dag, ook omdat we met een boot van Natuurmonumenten kriskras door het gebied voeren en en passant nog allerlei botanische zeldzaamheden zagen, zoals de Groenknolorchis en de Veenmosorchis.

28 juni 2008: Roestenexcursie Amerongen (Aad Termorshuizen)

Op 28 juni 2008 was het zover: de eerste geheel op roesten gefocuste roestenexcursie! Niet minder dan 16 personen kwamen opdagen op deze prachtige dag. Zijn de paddenstoelen op dit moment van het jaar dan nog grotendeels in rust, de roestschimmels doen dan prima van zich spreken, net als trouwens in alle andere seizoenen.

Roesten komen voor op levende planten, en je hebt pas kans op veel soorten als je veel plantensoorten ziet. Daarom werd er een heel gevarieerde wandeling gemaakt door stad, uiterwaarden en bos. Vergeleken met een paddenstoelenexcursie ligt het wandeltempo van een roestenexcursie wat hoger – dat was voor velen wel wat wennen –, maar toen bleek dat zeker in de uiterwaarden toch geen paddenstoelen stonden, bleef gemopper uit.

In totaal troffen we 23 soorten roestschimmels aan. Een aantal daarvan zie je op zo'n beetje elke plant die in Nederland voorkomt, zoals Kaasjeskruidroest (*Puccinia malvacearum*) op Stokroos. Ook Grote-maagdenpalmroest (*Puccinia vincae*), zie je heel vaak, evenals Gewone-braamroest (*Phragmidium violaceum*). Een bijzonderheid was Kleefkruidroest (*Puccinia difformis*) op Kleefkruid. Deze roest is, voorzover nu bekend, nog maar één maal gevonden in Nederland. Waarschijnlijk is deze nietige roest echter veel algemener, en is hij alleen niet gerapporteerd vanwege zijn onopvallendheid én vanwege het feit dat er te weinig serieuze roestzoekers zijn.

Pas in het bos Zuylestein werden echte paddenstoelen gevonden, 21 soorten in totaal, minder dus dan het aantal gevonden roestsoorten, dus ook in dit opzicht was het een echte roestenexcursie, die zeker voor herhaling in aanmerking komt!

Figuur 8. De Roestzoekers. (Foto: Aad Termorshuizen)

26 juli: De Meren bij Dreumel (Emiel Brouwer)

De voornamelijk agrarische Betuwe kent nog veel witte vlekken op de paddenstoelenkaart. Het natuurreservaat de Meren is deze status echter inmiddels ontstegen, dankzij de ijver van 8 mycologen. Henk Gremmer leende Bert Tolsma zijn extra paar schoenen, zodat de laatste zijn nette schoenen kon sparen en Marian Jagers vond uit dat hekken vanzelf openzwaaien als je er op klimt. Aldus namen wij 103 soorten waar. Het kleine bos bleek de moeite waard, met onder andere Haagbeukmelkzwam (*Lactarius circellatus*), Plooiplaatzwammetje (*Delicatula integrella*) en Panterchampignon (*Agaricus impudicus*). Op een elzenprop werd *Mycena rhenana* gevonden. Enkele honderden meters verder stond hetzelfde paddenstoeltje echter op gallen van Eik. Voer voor de gedachte dat de Knoppergalmycena (*Mycena cecidiophila*) dezelfde soort is als *M. rhenana*.

Maar aanleiding voor de excursie waren de graslanden, waarvan er enkele al 50 jaar in verschrallingsbeheer zijn. En niet ten onrechte: hier werden o.a. Driekleurig ruitertje (*Marasmiellus tricolor*), Moerasleemhoed (*Agrocybe paludosa*) en Kleverige wasplaat (*Hygrocybe glutinipes*) gevonden. Deze vondsten hebben geleid tot het advies om enkele in botanisch opzicht matig ontwikkelde graslanden niet af te plagen.

2 augustus: Landgoed Beverweerd (Peter-Jan Keizer)

De rivierkleistreek rond de Langbroeker Wetering kent tal van klassieke kleibosgebieden waar interessante, aan kalkhoudende rivierklei gebonden soorten paddenstoelen zijn te vin-

Figuur 9. Franjeamaniet (*Amanita strobiliformis*). (Foto: Nico Dam)

den. De open lanen vormen een uitgelezen groeiplaats voor ectomycorrhiza-vormende soorten. Deze dag hebben we twee bekende gebieden bezocht, te weten de Laan van Beverweerd en de Broekweg, die dicht bij elkaar zijn gelegen. Zo vroeg in het seizoen naar paddenstoelen zoeken is altijd riskant, vanwege de kans op droogte. Ook nu was het relatief droog, maar niet erg genoeg om de excursie af te blazen. 17 personen namen de gok. Langs de laan van Beverweerd, een prachtige lindenlaan, stond vrij weinig, maar in totaal toch nog zo'n 70 soorten. Vermeldenswaardig waren hier: Porieaderzwam (*Phlebia rufa*), op hout van linde, Netstelige heksenboleet (*Boletus luridus*), Bleekgele russula (*Russula farinipes*), Geelwrattige amaniet (*Amanita franchetii*), Franjeamaniet (*Amanita strobiliformis*) en Vorkplaatrussula (*Russula heterophylla*). Langs de Broekweg stonden wat grotere aantallen vruchtlichamen, in totaal 38 soorten, met als bijzonderheden: Vorkplaatrussula (*Russula heterophylla*), Gevlekte russula (*R. maculata*), Gekroesde melkzwam (*Lactarius acerrimus*), Gespleten franjezwam (*Thelephora anthocephala*), Giftige satijnzwam (*Entoloma sinuatum*), Fraaie roodnetboleet (*Boletus splendidus* (= *B. legaliae*)), Prachtamaniet (*Amanita ceciliae*) in miniformaat, en Grauwe amaniet (*A. excelsa*).

9 augustus: Landgoed Windesheim (Atte van den Berg)

Bij het voorlopen van de excursie werd slechts een 20-tal paddenstoelen waargenomen en de excursieleider raadde het liefhebbers die van ver zouden komen dan ook af naar Wijhe af te reizen. Toch waren er nog 14 deelnemers, die het terrein behoorlijk grondig afgegraasd hebben, zodat er uiteindelijk toch nog 92 soorten op de lijst kwamen te staan. De 'krenten uit de pap': Gestreept oorzwammetje (*Crepidotus applanatus*), Pluishoed-hertezwam (*Pluteus hispidulus*), Gerimpelde russula (*Russula olivacea*) en Moeraspelsbekertje (*Trichophaea paludosa*).

Figuur 10. *Fijngegordelde melkzwam* (*Lactarius insulsus*) (Foto: Anneke van der Putte)

Als toegift werd het pad tussen de tichelgaten, waar Gerrie en Henk Piepenbroek in het verleden talloze mooie vondsten vandaan haalden (zie Coolia 51(2)) nog kort bezocht, en ook dit leverde nog een aantal leuke soorten op, waaronder Wijnrode vezelkop (*Inocybe adaequata*), Fijngegordelde melkzwam (*Lactarius insulsus*) en Witte russula (*Russula delica*). Een prettige excursie.

23 augustus: Landgoed Gunterstein te Breukelen (Gert Immerzeel)

Het was een mooie dag: 20 °C, zonnetje en 25 enthousiaste deelnemers. Gastheer Jonkheer Quarles van Ufford, altijd druk met de instandhouding van zijn landgoed, is enthousiast als de mycologen komen. Voor de lunch mocht de groep dan ook weer van de anders gesloten binnentuin gebruik maken.

Een goed begin is het halve werk, en al voordat de eigenlijke excursie begon, kwam een deelnemer met de Geelwrattige amaniet (*A. franchetii*), aanzetten, gevonden in de eikenlaan net buiten het toegangshek.

Achteraf bleek het eigenlijke startpunt in de grote lindenlaan ook nog een verrassing in petto te hebben, want Martijn Oud vond daar de Bleke grondbekerzwam (*Geopora foliacea*), ooit in

Figuur 11. *Bleke amaniet* (*Amanita lividopallescens*). (Foto: Martijn Oud)

Figuur 12. Geelvlekkende russula (*Russula luteotacta*). (Foto: Wil Dorresteijn)

1973 bij Eindhoven gevonden, en daarna nog slechts eenmaal op het Floriadeterrein in de Haarlemmermeer. In totaal werden 180 soorten aangetroffen, waarvan 27 nog niet op de totaalijst van het landgoed van ruim 600 soorten stonden. Nieuw voor Gunterstein was de Franjeamaniet (*A. strobiliformis*). Ook nieuw was de Bleke fluweelmelkzwam (*L. azonites*) bij Eik. Bij Haagbeuk werd de Vleugelspoormelkzwam (*L. pterosporus*) gevonden, welke al wel eerder op Gunterstein was aangetroffen.

Van de 23 soorten *Russula* die genoteerd werden, stonden er vier nog niet op de lijst: de Tweegeurrussula (*R. clariana*), de Geraniumrussula (*R. pelargonia*), de Vergelende russula (*R. puellaris*) en de Violette russula (*R. violacea*). De naar bitterkoekjes ruikende Amandelrussula (*R. laurocerasi*) groeide weer op een bekende vindplaats in de lindenlaan.

Al met al een zeer geslaagde excursie, gekenmerkt door veel paddenstoelen, niet alleen soorten, maar vooral ook grote aantallen van meest forse vruchtlichamen. De mycorrhiza-soorten waren goed vertegenwoordigd, terwijl de saprofieten het aardig af lieten weten. De excursie was op het juiste moment op de juiste plaats: een week later stond er weinig meer en ook de rest van het seizoen was erg mager.

6 september: Groeneveld te Baarn (Aldert Gutter)

Groeneveld staat reeds lang bekend om haar mycologische rijkdom en mede doordat het CBS ooit in Baarn gevestigd was, hebben grote mycologen het, al dan niet in NMV-verband, vaak bezocht. Misschien was het daarom dat men er blind vanuit ging dat deze excursie doorgang zou vinden, want de twaalf opbellers vormden precies de helft van het totale aantal van 24 deelnemers dat uiteindelijk door de lanen trok!

Brede lanen worden hier afgewisseld met smalle paden die langs de vijvers kronkelen. En een keur aan boomsoorten is op dit restant van het oorspronkelijk meer dan tweemaal zo grote landgoed ingeplant, waaronder de tulpenboom. Verder weinig gras of ondergroei;

van een strooisellaag is nauwelijks sprake. Misschien verklaart dat de enorme rijkdom aan fructificerende ectomycorrhizavormers: 47 van de honderd-en-één aangetroffen soorten 'doen het' op een gelijkwaardige manier met bomen! Het meest in het oog springend waren de vertegenwoordigers van de Russulales met twintig soorten. Hoofdbreken bezorgden ons enkele *Russula*'s, waarvan de meeste na controle thuis bleken te zijn terug te voeren op de Duifrussula (*R. grisea*) en de Ruwe russula (*R. virescens*). Deze laatste werd in het veld niet herkend, doordat de ruwe plakjes op de hoed ontbraken. Een andere opvallende en zeer variabele soort, die in alle mogelijke kleurcombinaties werd aangetroffen, was de Abrikozenrussula (*R. risigallina*), zodat ook deze bij meerdere mensen onder de microscoop belandde. Voor mij was de Watermelkzwam (*Lactarius serifulus*) een nieuwe soort, maar dat komt waarschijnlijk omdat ik altijd alleen maar in de duinen heb gekeken; mijn verhuizing naar dit voor mij nieuwe woongebied zal dus nog wel meer verrassingen in petto hebben. Voor de Boleten was het fijn dat we de nieuwe sleutel van Chiel Noordeloos mee hadden, zodat we de *chrysenteron*-achtigen in het veld konden benoemen. Ten slotte moet ik niet vergeten dat in deze tijd van terugkerende stekelzwammen ons ook een soort uit deze eigenaardige groep gegund was: de Gezonde stekelzwam (*Hydnellum concrescens*), al waren de vruchtlichamen zo oud dat alleen de microscoop nog uitsluitsel kon geven. Het was een gezellige dag die in een ontspannen en gemoedelijke sfeer verliep, mede dankzij het zachte herfstzonnetje dat zich regelmatig liet zien (in elk geval tijdens de lunchpauze, toen we er de meeste behoefte aan hadden).

13 september: Duinbossen Bergen en Schoorl (Friedjof van den Bergh)

Onder gunstige voortekenen en met mooi herfstweer gingen wij met 23 deelnemers op pad-denstoelenspeurtocht in de duinbossen bij Bergen en vonden ongeveer 130 soorten. Dat voortekenen kunnen bedriegen, bleek maar weer, want vijf leden konden wegens treinstoring Alkmaar niet bereiken. Met de gevonden paddenstoelen hebben wij flink gestoeid. De meest bijzondere waarneming was wel de Purperbruine aardtong (*Geoglossum atropurpureum*). Ook andere aardtongen staken hun tong naar ons uit, zoals bijvoorbeeld Slanke aardtong (*G. umbratile*) – ja, deze omgeving is behoorlijk rijk aan aardtongen! Ook 'valse tongen' probeerden ons op dwaalsporen te brengen, zoals Grootsporige truffelknotszwam (*Cordyceps longisegmentis*) en Zwarte truffelknotszwam (*C. ophioglossoides*), beide met hun gastheren. Een grote groep van nog heel jonge, onbevleete, maar erg stinkende Zwartwordende stuifzwammetjes (*Lycoperdon foetidum*) probeerden ons voor de gek te houden – zij werden zelfs uitgescholden voor onrijpe Nestzwammetjes. Vele dennennaalden waren aangetast door Dennennaaldspleetlip (*Lophodermium pinastri*); veel ander klein spul, zoals Eierzakjes (*Nidularia difformis*), ontsnapte evenmin aan onze aandacht. Leuk was het ook om diverse boleten te vinden, om ons erop te wijzen dat wij ons in een rijk en bijzonder paddenstoelengebied bevonden. Zo vonden wij flinke aantallen Koeienboleet (*Suillus bovinus*), Bruine ringboleet (*S. luteus*), Fijnschubbige boleet (*S. variegatus*), Kaneelboleet (*Gyroporus castaneus*), Kastanjeboleet (*Boletus badius*) en niet te vergeten Indigoboleet (*Gyroporus cyanescens*). Opvallend veel gordijnzwammen trokken hun gordijn op, zoals Roodschubbige gordijnzwam (*Cortinarius bolaris*) en Gelaarsde gordijnzwam (*Cortinarius torvus*). Al met al een fijne excursie, met paddenstoelen die enkelen van ons tot 's avonds laat nog aan de praat hielden.

Figuur 13. Pronkhertenzwam (*Pluteus umbrosus*). (Foto: Maurice van der Molen)

20 september: Landgoed Voorlinde (Lenie Bakker-Walter)

Het was prachtig weer, maar helaas, het was wel erg droog. Aanvankelijk leek er weinig te vinden, maar met een twaalfstal mensen gingen we desondanks welgemoed op pad. En dat bleek toch niet tevergeefs te zijn. In een vochtiger gedeelte van het terrein werd er wel degelijk veel leuks aangetroffen, zoals onder andere Slijmerige blekerik (*Pholiota lenta*) en veel mooie *Pluteus*-soorten, zoals Gele aderhertenzwam (*P. chrysophaeus*), de Geaderde hertenzwam (*P. phlebophorus*) en Pronkhertenzwam (*P. umbrosus*). In totaal werden 92 soorten genoteerd. Zeer tevreden met dit toch nog grote aantal vondsten werd de terugweg aanvaard.

27 september: Appèlbergen (Inge Somhorst)

Dit van oudsher bekende paddenstoelenterrein op dekzand over keileem was tot 1993 oefenterrein van Defensie. Het is nu in handen van Staatsbosbeheer, maar het heeft vrij veel te lijden van recreatiedruk. Ondanks de beperkte omvang is het een zeer gevarieerd terrein met vennen, hei, stukjes loof- en naaldbos en kaal zand, met veel reliëf. Met zeven deelnemers gingen we, ondanks de droogte, op pad. Er waren weinig bijzonderheden. We vonden een aantal veenmospaddenstoelen, waaronder Veenmosgordijnzwam (*Cortinarius tubarius*). Tegen het einde troffen we toch nog een natte plek, waar Grove den vrijwel tot aan het ven staat met wat Zachte berk ertussen. Hier vonden we o.a. de Koeieboleet (*Suillus bovinus*) met de Roze spijkerzwam (*Gomphidius roseus*), Appelrussula (*Russula paludosa*), Okergele gordijnzwam (*Cortinarius delibutus*) en twee intrigerende collecties *Telamonia*. Totaal 83 soorten.

11 oktober: Het Zwarte Water bij Venlo (Peter Eenshuistra)

Achteraf was de keuze van 11 oktober als excursiedatum misschien niet zo handig. Er kwamen slechts zeven deelnemers, waarvan drie NMV-leden, opdagen. Men had het kennelijk te druk met voorbereidingen van het jubileumweekend? Voor veel soorten paddenstoelen bleek de datum echter goed geschoten. Ook zonder specialisten kwam de lijst tot 134 soorten, waarvan negen nieuw voor het gebied, en 16 soorten op de Rode Lijst 1996.

Figuur 14. *Kleine poederparasol (Cystolepiota seminuda).* (Foto: Nico Dam)

Het Zwarte Water is een restant van een oude Maasmeander. Ten oosten van het water bevinden zich percelen met gevarieerd loofbos en naaldbos op een kleiachtige en vochtige bodem. Dit geeft een grote variatie aan soorten paddenstoelen. Langs een paardenpad op een kleidijkje groeide Varkensoor (*Otidea onotica*), samen met bijna verteerde restanten van de Kleine trompetzwam (*Pseudocraterellus undulatus*), al had de beheerder deze groeiplaats bijna vernietigd door het afschuiven van stukken berm ter ontwatering van het paardenpad.

In jong beukenbos groeit ieder jaar weer de Rimpelige koraalzwam (*Clavulina rugosa*) met talrijke vruchtlichamen. Vier Ridderzwammen prijken verder op de lijst. Nieuw voor het gebied was de Witte ridderzwam (*Tricholoma album*). Bitterscherpe ridderzwam (*Tricholoma sciodes*), Zeepzwam (*Tricholoma saponaceum*) en Zilveren ridderzwam (*Tricholoma argyraceum*) waren al bekend. Tussen Lariks groeien ieder jaar Gele ringboleet (*Suillus grevillei*), Dennenvoetzam (*Phaeolus schweinitzii*) en Appellrussula (*Russula paludosa*). Bij Grove den stonden diverse exemplaren van de Duivelsbroodrussula (*Russula drimeia*), de Bruine ringboleet (*Suillus luteus*) en het altijd lastig te vinden maar nooit ontbrekende Oorlepelzwammetje (*Auriscalpium vulgare*). Sommige stukken zijn rijk aan gordijnzwammen, maar deze leverden dit keer geen bijzondere of nieuwe soorten op. Wel nieuw voor het gebied waren Holsteelklufzwam (*Helvella elastica*), Zilver-steelzompzwam (*Alnicola bohemica*), Grijsgroene parasolzwam (*Lepiota griseovirens*), Vleeskleurige korrelhoed (*Cystoderma carcharias*), Vlokkige vezelkop (*Inocybe flocculosa* var. *flocculosa*), Stompe franjehoed (*Psathyrella obtusata*) en de frêle Kleine poederparasol (*Cystolepiota seminuda*).

25 oktober: Zandgat Maarn en zwerfsteneneiland (Emma van den Dool)

Het is een mooie lijst geworden! Bijna 100 soorten werden gevonden, waarvan twaalf RL-soorten (volgens de oude Rode Lijst). Vooral de talrijkheid van veel soorten was erg fraai. Lastig voor de excursiegangers waren de Bonte berkenrussula (*Russula versicolor*) en de Zwartrode russula (*Russula olivaceoviolascens*), die in groten getale naast en door elkaar

stonden. Als geheugensteuntje: de Bonte berkenrussula is tamelijk veelkleurig, wijnrood met vaak ook wat groenigs, maar ook wel purper en dan weer zeer verblekend. Het duidelijkste kenmerk is dat hij bij ouderdom vergeelt, en al snel ook gelige lamellen (gele sporee) heeft. Het is een strikt aan berken gebonden soort. De Zwartrode russula heeft blijvend lichte lamellen (sporee crème) en wat meer roodpurper, maar kan ook zeer verbleken, maar dan meer naar wit.

Nog wat leuke vondsten: *Cortinarius atrocaeruleus* en *Mycena pura*. Natuurlijk werd ook genoten van de rest van de natuur, zoals van de fraaie bloedrode heidelibel die het hoofd van een van de excursiegangers verkoos als zitplaats. Langs het water groeide volop een blauwgrijze zegge (*Carex panicea*), een blauwgraslandsoort die het hier op het vochtige

Figuur 15. Zwartrode russula (*Russula olivaceoviolascens*). (Foto: Emma van den Dool)

schrale zand goed doet. Jammer dat op het hogere deel van het noordtalud allerlei soorten zijn ingezaaid/aangeplant: veel struiken verfbrem, thijmsoorten, zomerfijnstraal, steenanjer, enzovoorts. Het aardige van dit zandgat is nu juist dat wat er zo spontaan opkomt.

25 oktober: Kennemerduinen (Niko Buiten)

Zaterdag 25 oktober 2008 was een mooie, zonnige dag tussen regenachtige dagen. Het deed 18 mensen besluiten om in de Kennemerduinen deel te nemen aan de paddenstoelenexcursie in het duingebied ten noorden van restaurant Parnassia. We bezochten open duingebied met droge en natte duinvalleien. Genietend van het mooie weer en elkaars paddenstoelenkennis lukte het ons om zo'n 60 paddenstoelsoorten op naam te brengen (een deel door microscopische determinatie naderhand thuis). Daaronder bevonden zich fraaie soorten zoals de Geringde ridderzwam (*Tricholoma cingulatum*) en typische duinsoorten als de Gesteelde stuifbal (*Tulostoma brumale*) en het Gesteeld mosoortje (*Arrhenia spathulata*) die respectievelijk bij en op de mossoort Groot duinsterretje (*Syntrichia ruralis* var. *arenicola*) groeien.

26 oktober: Fietsexcursie Winterswijk (Nico Dam)

Deze fietsexcursie trok negen deelnemers, die welgemeend op pad gingen in het kader van de jaarlijkse Gordijnzwammentocht van de Zinziberatuswerkgroep. De vondsten waren dermate spectaculair (niet alleen in aantallen Gordijnzwammen (26), maar ook in soorten), dat een apart artikel hierover in deze Coolia is opgenomen (pag. 190–197).

1 november: Schepping en Landgoed De Vossenbergh (Eef Arnolds)

Een NMV-excursie in mijn achtertuin is geen alledaags fenomeen. Met zeven deelnemers keken we 's ochtends naar paddenstoelen in de Azuren Zomp, rond het Kristalmeer, op de Venusheuvel en Tao: romantische namen voor delen van natuurgebied Schepping bij Holthe, Beilen, dat sinds 1975 geleidelijk gevormd is op 5,5 ha voormalig akkerland. Het hele paddenstoelenseizoen was er, zoals in de meeste overwegend open gebieden, zeer matig, zodat het totaal van 96 soorten meeviel. Uit het vóórkomen van grote groepen van het Gewoon vuurzwammetje (*Hygrocybe miniata*) in mosrijk, schraal grasland blijkt wel dat het gebied geleidelijk het pionierskarakter achter zich laat. In een minuscule, spontaan berkenbosje op opgeworpen, zure keileem groeide een fraaie groep van de bedreigde Gegordelde beuke-gordijnzwam (*Cortinarius bivelus*), een misplaatste naam voor een soort die in Nederland voornamelijk mycorrhiza met berken vormt. In september groeiden daar bijvoorbeeld ook de Donkere kokosmelkzwam (*Lactarius mammosus*) en de Oranje berkenboleet (*Leccinum versipelle*). Het verschijnen van zulke bijzonderheden is wel indicatief voor het zeer voedsel-arme milieu ter plekke. De speciaal voor paddenstoelen aangelegde brandplekjes leverden de Brandplekbundelzwam (*Pholiota highlandensis*) en het Rond- en Gladsporig pekzwammetje (*Tephrocybe anthracophila* en *T. atrata*) op, soorten die tegenwoordig collectief op de Rode Lijst staan. In Schepping zijn in de loop der jaren ruim 530 soorten paddenstoelen gevonden. Daaraan kon vandaag één nieuwteling worden toegevoegd: de Tengere veldridderzwam en wel de variëteit met witte plaatjes (*Melanoleuca rasilis* var. *leucophylloides*), waarvan

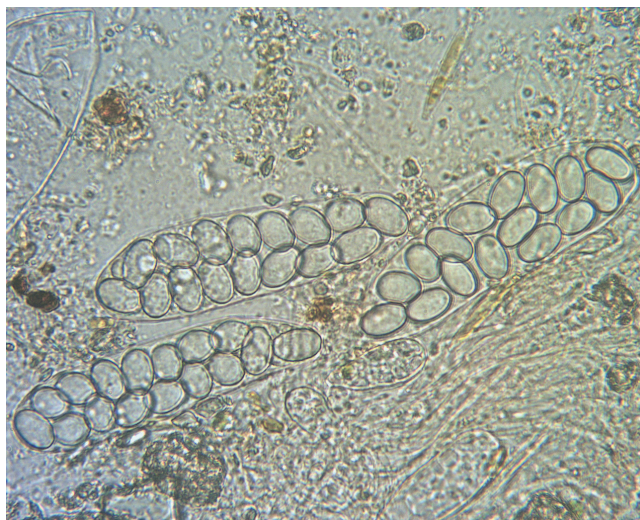
Figuur 16. Tengere veldridderzwam (*Melanoleuca rasilis* var. *leucophylloides*). (Foto: Eef Arnolds)

drie vruchtlichamen in de moestuin groeiden.

's Middags bezochten we een deel van landgoed De Vossenbergh bij Wijster, een oude, gemengde heidebebossing met restanten droge heide. De meest interessante vondst onder de 114 soorten was wel de Gezoneerde kaaszwam (*Tyromyces wakefieldiae*), die met honderden bruin gezoneerde hoedjes een complete omgevallen lariksstam in beslag nam. Op deze weinig bekende, zeldzame houtzwam is recent in Coolia de aandacht gevestigd (Coolia 51(3)). Het is vermoedelijk een soort in opmars want hij werd van de herfst door mij ook bij Elp en in Zeeuws-Vlaanderen gezien.

Figuur 17. Sporen van Doorschijnend mestdwergschijfje (*Coprotus disculus*). (Foto: Jac Gelderblom)

8 november: Boswachterij Dorst (Jac Gelderblom)

Voor deze excursie verzamelden zich maar liefst 25 deelnemers. Het was dan ook bijzonder prettig dat Luciën Rommelaars als mede-excursieleider fungeerde. We vonden die dag in totaal 135 soorten, waaronder weinig verrassingen. Vermeldenswaard zijn Grijze knotszwam (*Clavaria daulnoyae*), Purperknolcollybia (*Collybia tuberosa*, eerste vondst in Dorst), Lila gordijnzwam (*Cortinarius alboviolaceus*, eerste vondst in Dorst) en *Cortinarius depressus* Fr. (niet *ss Dentin*, dus geen Nederlandse naam). Vorig jaar werd van deze soort één exemplaar aangetroffen (hij was toen nieuw voor Nederland) – nu stond er een hele groep. Een paddenstoel op een mossige plek bleek na determinatie Brandplekbundelzwam (*Pholiota highlandensis*) te zijn; inderdaad was daar een oude brandplek geweest.

Ook het vermelden waard is, dat op één stuk rundermest van 5 bij 2 cm drie soorten *Coprotus* werden gevonden: Doorschijnend mestdwergschijfje (*Coprotus disculus*), Besuikerd mestdwergschijfje (*C. granuliformis*) en Veelsporig mestdwergschijfje (*C. sexdecemsporus*). Deze laatste heeft, zoals de Latijnse naam al zegt, 16 sporen per ascus. Het was een prettige excursie bij aangenaam excursieweer.

15 november: Reve Abbert en Abbertstrand zuid (Yvonne & Gerrit van Duuren)

In kalkrijke zand- en zavelbodems in Oostelijk Flevoland groeien onder naalddhout veel interessante paddenstoelsoorten. In het Reve Abbert staan behalve Beuk, Eik, Populier en Wilg ook Fijnspar en enkele exemplaren Oostenrijkse den. In november 2004 vond de Werkgroep Mycologisch Onderzoek IJsselmeerpolders (WMOIJ) hier de Ruige ridderzwam (*Tricholoma vaccinum*), die al 40 jaar niet in Nederland was waargenomen. Het terrein is de laatste jaren nogal bedreigd geweest. Eerst doordat de burgemeester van Dronten na klachten over het daar aanwezige homo-cruisegebied de omgeving 'doorzichtig' wilde maken (d.w.z. 'kappen'). Vervolgens door de geplande aanleg van een parallelweg voor langzaam verkeer langs

Figuur 18. Lilagrijze vezelkop (*Inocybe griseolilacina*). (Foto: Nico Dam)

de N23, verbinding Alkmaar – Zwolle, waarvoor een smalle strook Revebos moest wijken. Gelukkig heeft men dankzij de aanwijzingen van de WMOIJ de groeiplaatsen van de Ruige ridderzwam weten te sparen.

16 Excursiedeelnemers waren er deze dag, en de vondsten vielen niet tegen, vooral ook omdat er heel interessante bij waren: uiteraard Ruige ridderzwam (*Tricholoma vaccinum*), Witte en Slanke anijstrechtterzwam (*Clitocybe albofragrans* en *C. fragrans*), Nevelzwam (*Clitocybe nebularis*) met Parasietbeurszwam (*Volvariella surrecta*), Klein en Bleek oorzwammetje (*Crepidotus epibryus* en *C. lundellii*), Roodgerande houtzwam (*Fomitopsis pinicola*) en Grote aardster (*Geastrum pectinatum*). Nog een greep uit de vondsten: Sneeuwwitte mycena (*Hemimycena lactea*), Vlokkige en Lilagrijze vezelkop (*Inocybe flocculosa* en *I. griseolilacina*), Sparrestinktaailing (*Micromphale perforans*), Naaldhouthertezwam (*Pluteus pouzarianus*) en Groenwordende en Rechte koraalzwam (*Ramaria abietina* en *R. stricta*). In totaal werden hier 73 soorten geteld.

Op Abbertstrand zuid, buitendijkse strandweiden met solitaire bomen, brandplekken en loofbos, namen we 97 soorten waar, een puik resultaat voor half november! Die middag vonden we in het gras o.a. Elfenwasplaat (*Hygrocybe ceracea*), Zwartwordende wasplaat (*H. conica*), Gewoon vuurzwammetje (*H. miniata*), Papegaaizwammetje (*H. psittacina*) en Sneeuwzwammetje (*H. virginea*). Ook werden Spitse en Fraaie knotszwam (*Clavaria falcata* en *Clavulinopsis laeticolor*), diverse satijnzwammen, Aardtongen en nog vele andere soorten gevonden. Vermeldenswaard zijn verder nog Kousevoetgordijnzwam (*Cortinarius cohabitans*), Witschubbige gordijnzwam (*C. hemitrichus*) en Ruderale vaalhoed (*Hebeloma vacinum*) bij solitaire bomen, en Stinksatijnzwam (*Entoloma rhodopolium*) bij loofbosstroken. Al met al was het een zeer geslaagde dag.

